

K ü l ö n f é l é k .

Az egyházpolitikai reformkérdések közül az állami anyakönyvek vezetése és az izraelita vallás receptiója a megvalósítás küszöbén áll. A törvényjavaslatok ezek iránt már az országgyűlés elébe vannak terjesztve. Mi sohasem vontuk kétségbe az állam jogát az iránt, hogy az anyakönyveket a maga céljainak megfelelőleg maga vezethesse. Sőt e cél elérésére mindig teljes készséggel rendelkezésére bocsátottuk egyházi anyakönyveinket, a melyekbe épen annyi rovatot vettünk be, a mennyit az állam érdeke megkívánt s ide vonatkozó rendeleteit hazafias érzéssel teljesítettük. Nem is látunk semmi dogmai akadályt azoknak államilag leendő vezetésében. Legfennebb sajnáljuk, hogy a mit eddig egy kézzel el lehetett végezni, most már két kezet kell arra igénybe venni. Mert meggyőződésünk az, hogy az állami anyakönyvek behozatalával sem szüntetheti meg az egyház a maga részéről, legalább a maga céljainak megfelelő anyakönyvek vezetését. De belátjuk, hogy miután egyes felekezetek s elsősorban a róm. kath. egyház lelkiismeretével összeütközőnek jelentette ki anyakönyveit a törvény s vonatkozó rendeletek szerint vezetni, az állami anyakönyvek behozatala kikerülhetlenné vált. Reánk nézve itt csak az lehet a kérdés, hogy a beadott törvényjavaslat most már biztosítja-e azt a célt, a melyért a róm. kath. egyházzal az összeütközés történt? t. i. hogy a szülöttek anyakönyvezése a vallási statust illetőleg is a vonatkozó törvény értelmében eszközöltessék. Mert az állami anyakönyvvezető köteles lesz ugyan a vallást is bejegyezni, de az illető éppen olyan vallást jelenthet be, a minőt neki tetszik. Mert igaz ugyan, hogy a törvényjavaslat 20. §-ában ki van mondva, hogy az anyakönyvvezető köteles a szóbeli vagy írásbeli bejelentés helyességéről, ha abban kételkedni oka van, alkalmas módon meggyőződést szerezni, melyik anyakönyvvezető fog abból valami nagy dolgot csinálni, hogy egy vagy más gyermeket minő vallásúnak jelentettek be? Valóban, nem ok nélkül merültek fel épen ez irányban aggodalmak a Tiszán-inneni ref. egyházkerületnek most folyó közgyűlésén, a minék következtében az egyházkerület el is határozta,

hogy a kormányhoz felíratot intéz az 1868. évi 53. t.-cikknek, nevezetesen annak 12. §-a fentartása érdekében.

A beadott törvényjavaslat részleteibe azonban itt most nem bocsátkozhatunk bele. Lehet erre is még módunk, a míg törvénytényé lesz. Valószínűleg az országgyűlési tárgyalások rendjén is még adhatnak is a törvényjavaslatához és vehetnek is el belőle. Részünkről úgy találjuk, hogy a bejelentési kötelezettséggel nagyon is sokan terheltetnek. A sok bába között vajjon nem vesz-e el a gyermek? A miért többen felelősök, rendszeren az van legkevésbé biztosítva. Az anyakönyvi kerületek megállapítása sem kicsiny feladat. Aztán a születéseknek meg halálozásoknak óra szerinti anyakönyvezése magasabb jogi szempontokból helyes és igen szép lehet; de, boldog Isten, hány ember születik és hal meg Magyarországon olyan házban vagy viskóban, a melyekben óra sohasem volt s nem is lesz? hánynak lesz kénytelen az anyakönyvvezető születése vagy halála óráját csak úgy hozzávetőleg bejegyezni? Nem fogja-e ez majd arra vezetni az anyakönyvvezetőt, hogy más adatoknak se tulajdonítson nagyobb fontosságot, mint ennek? Még csak az indokolásban foglalt költségszámításra jegyzünk meg annyit, hogy az előttünk legalább kevésre van felszámítva; mert még abban az esetben is, ha az anyakönyvvezetőknek átlag számításba vett évi 150 forint tiszteletdíjjal beérné is az állam — a mit nehezen hiszünk — nem tesszük fel, hogy éppen most, a mikor az országgyűlési képviselőktől kezdve a néptanítókig minden állami hivatalnoknak emelik a fizetését, azt a szegény papságot, a melynek habár csekély jövedelme az anyakönyvvezetésből is eddig mégis csak volt, e veszteségért minden kárpótlás nélkül hagyja az állam, mintha az államban mindenkire lenne szükség, csak éppen papra nem. Következésképp a számításba vett költségelőirányzathoz mindenesetre számításba kell még venni legalább a protestáns papság kárpótlására adandó összeget; sőt méltányos és igazságos, magára az ügyre nézve előnyös lett volna, ha a belügyminister úr már most ezt is jelezte volna az indokolásba foglalt költségelőirányzatban.

A mi az izraelita vallás receptióját illeti, mi mint a lelkiismeret szabadságának feltétlen hívei, csak örömünket találhatjuk benne, hogy e törvényjavaslat által a lelkiismeret szabadsága újabb hódítást tesz. Meglátjuk nemsokára, hogy azok, a kik az úgynevezett elkeresztelési rendelettel szemben ugyancsak a lelkiismeret szabadságára helyezkedtek — szóval, nevezetesen a főrendiháznak róm. kath. főpapsága, hogy bizonyítja be a lelkiismeret szabadsága iránti tiszteletét — tettel is.

Vagy a lelkiismeret szabadságának tán más mértéke van Rómában, mint Jeruzsálemben?!

A „*Manchester New College*“ új épületének megnyitása. Ferencz József püspök az angol unitáriusok theol. akademiájának titkárától — Dowson Enfield úrtól a következő levelet kapta: »Tisztelt Úram! Van szerencsém értesíteni, hogy a „Manchester New College“nak új épületét, Oxfordban, folyó évi october hó 18- és 19-ik napjain nyitjuk meg és a legszívélyesebben meghívjuk Önt, vagy valamelyik képviselőjüket, a kit küldhetnek. Az a hosszas és barátságos viszony, mely intézetünk és az Önök egyháza között fennáll, reménylenünk engedi, hogy a megnyitó-ünnepélyen képviselve lesznek.« E levelet a püspök az E. K. Tanácsba bejelentette; a mit örvendetes tudomásul vett, s a püspök elnöklete alatt egy bizottságot nevezett ki, hogy annak idejében a képviseltetés kiviteléről adjon be javaslatot.

Bedő Albert jubileuma. Bedő Albert min. tanácsos, orsz. főerdőmester tiszteletére márt. 4-én szép ünnepélyt ültek. Ekkor volt tiszviselőségének negyedszázévi fordulója. Ez alkalmat megragadta az orsz. erdészeti egyesület s rendezett egy minden tekintetben sikerült ünnepélyt, méltót az ünnepelthez. Az ünnepélyen számosan vettek részt, köztük: Wekerle miniszterelnök, gróf Bethlen földmív. miniszter, gróf Széchenyi Pál volt miniszter, Fejér Miklós földmív. államtitkár, báró Bánffy Dezső képviselőházi elnök. Scholcz erdőigazgató üdvözölte a jubilánst és leplezte le a Strobl által mintázott remek szoborművet, melyet az erdészeti tisztviselők készíttettek. Br. Bánffy D. az orsz. erd. egyesület alelnöke, Szolner L. a nemz. hajós egyl. elnöke, Fekete L. selmezbányai akad. tanár üdvözölték még az illető testületek részéről. A tiszteletére rendezett díszlakomán mintegy 400-an vettek részt, hol számos köszöntőt mondtak rá. Nagy Lajos, unitár. tanár és egyh. főjegyző, mint a kolozsvári főgymnasiumnak volt növendékét köszöntötte. Az erdészet terén tett fáradhatlan munkássága, tevékenysége egészen új lendületet adott az erdészetnek Magyarországon. Irodalmi működéséért a Magy. Tud. Akad. tagjává választotta, egyszerűségeért és munkásságáért a francia becsületrendnek, Lipót és vaskoronarendnek lovagja lett. Az ernyedetlen szorgalom és igazi tehetség, törhetlen akarat és önzetlen munkásság ünnepelt e jubileumon. Munkás életéből, az ünnepelt, egyházának is szentel; a budapesti unitárius egyházközségnek áldozatkész főgondnoka. Sokáig éljen hazánk és egyházunk javára!

A felekezeti középiskolák orsz. nyugdíjintézete. Az autonóm felekezetek, törvényhatóságok, községek és alapítványok által fentartott középiskolák számára tervezett orsz. nyugdíjintézet ügyében gr. Csáky

Albin minister elnöklete alatt ez évi ápril 8. és 9-én a vallás és közoktatásügyi ministerium tanácstermében értekezlet volt.

Az értekezletre meghívottaknak a tervvázlat előlegesen el volt küldve tanulmányozás végett. E tervvázlat szerint a nyugdíjintézet felállításánál és fentartásának költségeire évenként mintegy 141000 frtra lenne szükség, a mely összeg a következőkép fedeztetnék: a) a tanárok részéről fizetésöknek 300 frton felüli része után, valamint fizetésöknek minden szaporulata után egyszersmindenkorra befizetendő $\frac{1}{8}$ rész, végtelen évi járadékra át számítva 14000 frt; b) a fentartók részéről tanáraik törzsfizetése után évenként fizetendő mintegy 5 $\frac{1}{2}$ -nyi összeg kerekszámban 27000 frt; c) a tanulók részéről fejenként és évenként fizetendő 3 frtnyi díj kerekszámban 40000 forint; d) az államkincstár részéről adandó évi segély 60000 forint. Összesen száznegyvenegyezer forint.

A minister megnyitó beszédében kifejtette a felállítandó nyugdíjintézet fontosságát; jelezte a nehézségeket, melyek annak megvalósítását eddig akadályozták, de most oda fog törekedni, hogy mielőbb létesüljön. A megjelenteket üdvözölve, felkéri, hogy kivánalmaikat és szakzerű tanácsaikat adják elő.

Ezután dr. Klamarik János ministeri tanácsos, előadó beszélt részletesen a javaslat tervezete mellett, a melyben három főelv van, t. i. hogy a) az iskola fentartók kezén levő eddigi nyugdíjalapok be nem vonatnak; b) hogy a belépés nem kötelező, hanem önkéntes lesz és c) hogy a felekezeti tanárok teljesen éppen oly kedvezményekben részesüljenek, mint az állami tanárok.

Utánna Tisza Kálmán szólalt fel, megköszönve a miniszternek e nagyfontosságú ügy kezdeményezését és hogy alkalmat nyújtott az érdekelteknek kívánságaik előterjesztésére. Általánosságban elfogadja a tervezett nyugdíj-intézetet, s nem is hiszi, hogy lenne olyan, ki örömmel ne fogadná. Óhajtottja volna, hogy ne csak a gymnasiumi tanárookra lett volna kiterjesztve, hanem a többiekre is, kivéve a theologiai tanárokat.

Szász Károly főszerevétele az, hogy az iskolafentartókra kirótt teher nagyobb, mint a mennyit azok szegénységük miatt elbírhathának. Továbbá ajánlotta, hogy a szolgálati év ne 30, hanem 35 legyen. A két napon át folyt értekezletben a kérdés minden oldalról meg lett vitatva. Kovács János, unitárius tanár, úgy nyilatkozott, hogy az unitárius gymnasiumban, a hová nagyobbbrészt szegénysorsú székely fiúk járnak, a tanulókat díjak fizetésével terhelni alig lehet; s mivel a fentartók is szegények, vagy az állami hozzájárulás összegét kell emelni, vagy pedig az állam részéről a már biztosított 60000 frt segélyt mel-

tányos aránykulcs szerint egyszerűen ki kell osztani az intézetek között azzal a kötelezettséggel, hogy az 1885. évi XI. törvényzcikkben részletezett nyugdíjnak megfelelő nyugdíjintézetéről gondoskodjanak. Ez esetben az egyéni áldozatkészség forrásai nem apadnának el s ettől lehetne várni azt az összeget, a melyet a fentartóktól és a tanulóktól hiába várnak.

A kik a kérdéshez szóltak, abban mind egy véleményen voltak, hogy az iskolafentartók hozzájárulása igen nagy, igen terhes, tehát alább kell szállítani az 5%-ot legalább 3%-ra, s a tanulók díját legalább 1 frtra.

A minister konstataálta a hallottakból, hogy a tervbe vett nyugdíjintézet létesítését nagyjában véve és körülbelül olyan alakban, amint a tervvázlat előterjesztett, az egész értekezlet némi változással szívesen fogadja. S hogy az értekezlet nagy többsége által kifejezett kíváncsalmat három pontba foglaltatja össze, u. m.: 1-ör: hogy az állami segélyt kivéve, a tervbe vett hozzájárulások mérve apasztassék; 2-or: hogy a gymnasiumi tanárokon kívül lehetőleg a többi összes tanárok s legalább az akadémiai és tanítóképzési tanárok a nyugdíjintézetbe már most felvétessenek; 3-or: oly átmeneti intézkedés vétessék be a törvénybe, a melynek erejénél fogva a már teljes nyugdíjra igényt szerzett tanárok ezen igényüket, föltéve, hogy még szolgálhatnak, nem azonnal és tömegesen, hanem csak fokozatosan, bizonyos idő múlva érvényesíthessék.

Az értekezleten hallott tapasztalatok alapján a minister újabb számításokat fog tétetni.

Uj-Székeli születésű, volt csik-szeredai kir. ügyész, néhai Szöcs Márton siremlékére barátai, ismerősei 100 frtot adakoztak összesen. (Lásd az „Aranykönyv“ rovatban.) A gyűjtés folyama alatt Bonyhay Katicza ő nagysága, a néhainak bánatos özvegye, a siremléket saját költségén megkésztettvén, a gyűjtött 93 frtot, melyet dr. Török Albert főispán 100 frtra egészített ki, az egyes adakozók beleegyezése folytán „Szöcs Márton-alap“ czímen a székely-keresztúri unitárius középtanodához tette le alapítványképpen, hogy annak kamatja évenként egy jó igyekezetű és jómagaviseletű szegény tanulóknak adassék felekezetkülönbség nélkül. E szíves adományért igazgatóságunk e helyen is hálás köszönetét fejezi ki. Székely-Keresztúron, 1893. ápril 8-án. *Sándor János*, gymn. igazgató.

„*A mi Otthonunk*“ a Pozsonyban megjelenő ev. prot. lap gyűjtést indított *Rúzga*, volt pozsonyi lelkész emlékére, ki az 1848-iki szabadságharcznak egyik első áldozata volt.

Gyászhirek. Gothárd Zsigmond, sztánai birtokos, egyháztanácsos, folyó évi mártius 3-án 68 éves korában jobblétre szenderült. Halálát mindenekfelett három gyermeke: Zsigmond, Kálmán és Ida, Végh Mihályné gyászolja s testvére Gothárd Sándor, szováthi birtokos, köri felügyelő gondnok fájlalja. — *Jánosi Gerő*, nyug. főkörmányszéki hivatalnok, buzgó egyháztanácsos és belső emberi nyugdíjintézeti pénztárnok, folyó évi ápril 5-én, élete 78-ik évében rövid szenvedés után, elhalálozott. Özvegyet hagyott hátra, Gedő Rachelt, ki az elhunytat végrendelete szerint N.-Teremibe szállíttatta. — Csipkés Ödön tordavárosi alkapitányt nagy veszteség érte, kedves neje, *Végh Erzsé*, folyó évi ápril 21-én történt halálában. Az ifjú nőt férje mellett nagyszámú rokonság gyászolja.

A szerkesztőség postája.

Keresztesi Pál. Veszprém. A Ker. Magvetőből az írt időről még néhány füzet kapható.

Aranykönyv.

ADAKOZÁSOK A SZ.-UDVARHELYT ÉPÍTENDŐ TEMPLOMRA.

VIII. közlemény.

101. Székely János gy. ivén Tordáról: Móricz György 1 frt; Szentpály István 1 frt; Varga Károly 50 kr; Székely János 2 frt 50 kr; együtt 5 frt.
102. Tarcsafalvi Pál Mészkörről a hivektől begyűlt 6 frt.
103. Szigethi Sándor Torda 10 frt.

E közlemény összege	21 frt — kr.
Az előbbi közlemények összege	2821 „ 80 „
Együtt	2841 frt 80 kr.

Kolozsvárt, 1893. ápr. 27.

FERENCZ JÓZSEF,
unitárius püspök.

A SZÉKELY-KERESZTÚRI UNITÁRIUS GYMNASIUMNÁL

létesített Szűcs Márton alapra adakoztak :

Tibád Antal 20 frt, id. Dániel Gábor 5 frt, dr. Török Albert 5 frt, Elekes József 5 frt, Lukácsfi Dénes 2 frt, Gothárd János 2 frt, Ferenczi Károly 2 frt, Vorsatz Antal 1 frt, Ugron István 2 frt, Gergely János 2 frt, Sándor Mózes 2 frt, Soó Károly 2 frt, Sebestyén Mózes 2 frt, Dániel Károly 2 frt; László József 1 frt, Gálfi István 1 frt, Barabás József 1 frt, Vajda Ferencz 1 frt, Vas Mihály 1 frt, Szász Dénes 1 frt, dr. Ráczkövi Samu 1 frt, Jakab Gyula 4 frt 80 kr. Benedek Imre 2 frt, Ráduly Sándor 1 frt, Dávid Jákob 50 kr, Kassay Domokos 50 kr, Ladó Ferencz 50 kr, Mihály István 50 kr, Barra Lajos 1 frt, Gothárd Pál 1 frt, Lőrincz Lajos 50 kr, Kenyeres András 50 kr, Bóka János 50 kr, Herman Károly 30 kr, Gothárd Dániel 30 kr, Kassay Samu 1 frt, Széplaki György 50 kr, Dániel Elek 2 frt, László Domokos 1 frt, Kisgyörgy Sándor 1 frt, Br. Rauber István 1 frt, Ajtay János 2 frt, Darkó Sándor 2 frt, Pál Ferencz 50 kr, Vas István 1 frt, Nagy Sándor 60 kr, Dániel Lajos 1 frt, Máthé János 1 frt, Györfi István 50 kr, Török Áron 2 frt, Gyarmati Ferencz 1 frt, dr. Török Albert másodsor 7 frt. Összesen 100 frt.

Székely-Keresztúron, 1893. április 8.

SÁNDOR JÁNOS,
gymn. igazgató.

SZÉKELY-KERESZTÚRI ADAKOZÁS.

1. Özv. Major Ferenczné ajándékozott egy gyönyörű bordó selyem, tenyérnyi széles aranyrojtval és aranybojtokkal díszített szószéktakarót, s egy ugyanolyan asztali takarót. Értéke 80 frt.

2. A *kepemegváltási alapra* törökbuzát ajándékoztak: Barabás Lajos 4 vékát, Firtos László (timafalvi) 2 vékát, Kis György 2 v. 8 kupát, Varga Mózes 5 vékát, Szél Géza 2 v. 5 k., Major Dani 3 v., Nagy Ferenczné 2 v. 15 k., Fazakas Dénes pénzben 10 frtot.